

Сила Дарина Віталіївна, студент 4 курсу
факультету № 2 НАВС;

Науковий керівник: Хохліна О. П.,
професор кафедри психології та педагогіки
факультету № 2 НАВС, доктор
психологічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З УСПІШНІСТЮ УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У наш час посилюються вимоги до особистості майбутнього фахівця, рівня його знань, умінь, навичок, підготовки до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим, в освітньому процесі на перший план виходить унікальна цілісна особистість, що навчається і прагне максимально реалізувати свої можливості, тому проблема успішності її учбової діяльності набуває особливого значення. Важливість проблеми нашого дослідження як для теоретичної, так і для

прикладної психології, полягає у тому, що, встановивши зв'язок між успішністю учбової діяльності студентів та особливостями їх спрямованості, можна знайти шляхи для здійснення ефективної навчальної діяльності, а саме: підвищити навчальну успішність і подолати неуспішність, збільшити продуктивність, і як наслідок - конкурентоспроможність студентів у майбутньому.

На теоретичному етапі дослідження вивченню підлягали праці таких вчених, як: К.О. Абульханова-Славська, В.Л. Бакштанський, Л.С. Виготський, О.І. Жданов, О.М. Леонт'єв, М.Є. Литвак, В.М. Панкратов, С.Л. Рубінштейн, Д.М. Узнадзе та ін., присвячені питаннями учбової успішності особистості. Автори аналізували категорії, що мають перетин із темою успішності (активність, воля, діяльність, особистість, цілепокладання) та що є необхідною її передумовою. У зарубіжній психології успішність розглядали психологи гуманістичного напрямку (К. Роджерс, А. Маслоу) і пов'язували її з проблемою самореалізації і задоволення базових потреб. Аналіз проблеми успішності, проведений Б.Г. Рубіним і Ю.С. Колесниковим, показує, що характер учбової діяльності виявляється в академічній успішності, яка є не тільки мірою пізнавальної діяльності, де фіксується рівень і обсяг знань, ступінь старанності, але і, у відомому значенні, ставлення студентів до своєї спеціальності, ступінь відповідності інтересів і схильностей індивідів цільовій функції вищого навчального закладу. Науковці підкреслюють, що успішність учбової діяльності відображає результативний бік навчання, виражений у кількісних показниках (балах).

Учбова успішність залежить від багатьох чинників: фізіологічних, соціальних, психологічних. Одним із можливих детермінант успішності учбової діяльності суб'єктанами розглядається спрямованість особистості. Адже саме спрямованість є підструктурою, що найповніше презентує особистість; вона є системоутворюючою властивістю особистості, яка визначає її психічний склад. Спрямованість особистості - це система спонук, яка визначає вибірковість відношень та активність людини. Основними складовими

спрямованості є потреби та мотиви, ціннісні орієнтації, рівень домагань, перспективи та цілі особистості та ін. Залежно від того, які мотиви в діяльності та поведінці відіграють домінуючу роль, розрізняють такі види спрямованості:

- особистісна спрямованість, яка характеризується переважанням у людини мотивів, спрямованих на забезпечення особистого благополуччя;

- суспільна спрямованість, яка зумовлена переважанням мотивів, спрямованих на забезпечення успіху в спільній роботі;

- ділова спрямованість, яка відображає переважання мотивів, які породжені діяльністю і зорієнтовані на неї.

На емпіричному етапі дослідження для вивчення особливостей спрямованості особистості у зв'язку з успішністю учбової діяльності студентів використовувалися стандартизовані психологічні методики, а саме: «Діагностика спрямованості особистості» Б. Басса та «Діагностика навчальної мотивації студентів» А. Реана і В. Якуніна (модифікація Н. Бадмаєвої). Для обробки емпіричних даних використовувалися їх якісний та кількісний аналіз. Для визначення успішності учбової діяльності студентів

використовувався метод вивчення учбової документації та аналіз рейтингу. Дослідною роботою було охоплено 21 студента третього курсу факультету № 2 Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за спеціальністю «Психологія».

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що ієрархія видів спрямованості у студентської молоді з різною успішністю учбової діяльності не має відмінностей: особистісна ^ ділова ^ суспільна. Більшість досліджуваних мають особистісну спрямованість, яка характеризується переважанням у студентів мотивів, спрямованих на забезпечення особистого благополуччя. Певні особливості спрямованості досліджуваних у зв'язку з учбовою успішністю виявлено лише щодо кількісних значень прояву. Встановлено, що у досліджуваних, які навчаються на «відмінно», переважають професійні мотиви навчальної діяльності. Це свідчить про те, що юнаки та дівчата вбачають себе майбутніми фахівцями і прагнуть отримати

знання з галузі своєї майбутньої професії. У студентів, які вчаться на «добре», домінуючими є учбово-пізнавальні мотиви. Тобто, вони бажають та націлені на те, щоб мати повний багаж необхідних знань, які зможуть застосовувати у своїй майбутній практиці. Зацікавленість учбовою діяльністю, пізнання нової інформації, прагнення завжди сягати найкращих результатів, бути підготовленим до занять і отримувати задоволення від процесу навчання - все це є характеристиками учбово-пізнавальних мотивів. Щодо досліджуваних, успішність яких складає оцінку «задовільно», виявлено, що провідними мотивами учбової діяльності є мотиви уникнення. Студенти, керуючись ними, прагнуть не відставати від однолітків, не бути «порожнім місцем» серед оточуючих.

Кореляційний аналіз даних показав, що між успішністю учбової діяльності студентів та особливостями їх спрямованості не має зв'язку. Проте між мотивами, які лежать в основі спрямованості особистості та визначають її, й успішністю навчальної діяльності студентів зв'язок існує. Так, наявність високого рівня зв'язку виявлено між успішністю навчання та наступними видами мотивів навчальної діяльності: професійні, соціальні, учбово-пізнавальні, творчої самореалізації, комунікативні та престижу. Виразного зв'язку між учбовою успішністю та мотивами уникнення виявлено не було.

Таким чином, отримані дані стали підставою для висновку про те, що рівень учбової успішності студентів визначається мотивами навчальної діяльності. Мотиви слід розглядати невідривно від людської діяльності, зокрема учбової, як один із її структурних компонентів, без якого неможливо розкрити її психологічну природу. В залежності від того, які початкові мотиви переважають у студента, можна говорити про його учбову успішність. Емпірично доведено, що досліджувані явища є взаємозалежними.